
SOCIETATEA „OCROTIREA ORFANILOR DIN RĂZBOI”. COMITETUL REGIONAL CHIȘINĂU (1918-1924)

Mihail Iliev

Primul Război Mondial a cauzat României pierderi umane și materiale considerabile. La sfârșitul campaniei militare din anul 1916, țara a pierdut 500 000 de oameni, dintre care 100 000 de morți, 150 000 de răniți și 250 000 de ostași luați prizonieri. Din cauza tifosului exantematic, alte 300 000 de persoane și-au pierdut viața (Istoria românilor 2003, 435). Numai în bătălia de la Mărăști (11/24 iul. - 19 iul./1 aug. 1917) au căzut 1469 de militari români, 3052 de soldați fiind răniți (Istoria românilor 2003, 442). În timpul luptelor de la Mărășești (24 iul./5 aug. - 6/19 aug. 1917) 27 410 de militari și-au jertfit viața pentru apărarea României (Istoria românilor 2003, 446).

Declanșarea ostilităților din timpul primei conflagrații mondiale a agravat și situația socio-economică a Basarabiei. Ținutul constituia spatele frontului și trebuia să asigure o parte din întreținerea alimentară a armatei regulate țariste, precum și o bună desfășurare a manutanțelor armatei imperiale ruse. Mai mult decât atât, din zonă au fost mobilizați 300 000 de basarabeni. Iar din aprilie 1915 și până în primăvara anului 1916, la construcția fortificațiilor au fost antrenați 225 000 de localnici și peste 15 000 de care (Purici 2012, 146).

În România, „Marele război” a lăsat în urmă 360 728 de mii de copii orfani. Numai în Basarabia, 24 142 de copii au rămas fără unul sau ambii părinți (Pentru neam și țară f.a., 164). Ocrotirea acestor nefericiți era obligația morală a statului și societății românești. Căci, așa cum se arăta într-o publicație a timpului: „[...]orfanii eroilor erau ai Țărei, ai Neamului și Țara și Neamul întreg avea datoria să ia asupra-și îngrijirea lor, să-i crească, să-i învețe, să le dezvolte caracterele, să facă din ei cetățeni muncitori și cinstiți, vrednici de jertfa eroică a părinților lor” (Pentru neam și țară f.a., 149).

Nobila misiune a fost asumată de principesa Olga M. Sturdza, care „din primele zile ale războiului [...] cu viziunea clară a nevoilor și durerilor cari

aveau să urmeze”, fondează la Iași, în incinta fostei școli de menaj „Principesa Maria”, orfelinatul „Regina Maria”. Instituția a luat ființa la 16 septembrie 1916, fiind „primul orfelinat din Țară pentru orfanii din război”. Așezământul se bucura de înaltul patronaj al M.S. Regina Maria. De altfel, regina, alături de mitropolitul Moldovei Pimen Georgescu, au susținut în mod consecvent inițiativele de acest gen ale „comitetului de doamne” prezidat de Olga M. Sturdza. La scurt timp, sunt deschise orfelinate la Piatra-Neamț și Roman (Pentru neam și țară f.a., 152-153), iar comitetul se transformă într-o veritabilă societate de importanță națională. Asociația obține personalitate juridică la 30 decembrie 1917, fiind înregistrată cu denumirea de „«Societatea ocrotirea orfanilor din război», dându-i-se delegațiunea exclusivă pentru asistența orfanilor” (Pentru neam și țară f.a., 154). Scopul declarat al Societății era „ocrotirea orfanilor din război, fără deosebire de naționalitate, avându-se în vedere mai întâi orfanii de ambii părinți” (Pentru neam și țară f.a., 155). Se mai stipula că:

„Societatea acordă ocrotire tuturor orfanilor, fără deosebire de religie, fie că ei sunt legitimi, legitimați, recunoscuți sau naturali, ocrotirea încetând înainte de majorat atunci când orfanul asistat este adoptat, când își regăsește părinții prin reîntoarcerea sau liberarea lor, când se căsătorește sau când se constată că orfanul este în stare să-și câștige existența, dobândind pregătirea necesară într’o meserie sau profesiune pe care o poate exercita” (Pentru neam și țară f.a., 158).

Din punct de vedere organizatoric, Asociația și-a format nouă regionale, care erau *grosso modo* identice cu provinciile istorice românești. Așa cum am arătat mai sus, prima regională a ființat la Iași, în 1917, înglobând toate județele din Moldova. A doua regională a fost fondată la 5 iunie 1918 și își avea reședința la București, cuprinzând 16 județe ale Munteniei și Dobrogei. La 1 februa-

rie 1920 regionala București, din cauza suprafeței sale prea mari, a fost împărțită în două, formându-se regionala a șaptea, cu sediul la Constanța, care includea patru județe ale Dobrogei și Cadri-laterul. Regionala a treia este întemeiată la 23 iunie 1918, stabilindu-i-se reședința la Craiova. Ea avea drept scop coordonarea activității Societății în cele cinci județe ale Olteniei. La 25 iunie 1918 Chișinăul devine a patra regională a Asociației, fiind urmat la 4 februarie 1919 de Cernăuți. Bazele regionalei a șasea au fost puse la 13 decembrie 1919. În ea intrau județele din sudul Transilvaniei. Reședința acestei unități a devenit orașul Sibiu. Ultimele două secții au fost create în primăvara și toamna anului 1920. La 15 aprilie ia ființa regionala a opta, cu sediul la Timișoara. Iar la 2 noiembrie este constituită o ultimă regională, care cuprindea județele din nordul Transilvaniei și își avea reședința la Cluj. Societatea a optat pentru un model modern și foarte actual de organizare, mizând „pe o largă descentralizare”. Principiu care era considerat drept „cel mai puternic stimulent pentru dezvoltarea și progresul inițiativei și activității locale”. În fruntea Asociației se afla un Consiliu central și un președinte general, care administra de drept și regionala Iași. Activitatea Consiliului central era susținută de cele nouă comitete regionale și comitetele filialelor. Administrarea Societății se făcea atât de către persoane fizice, cât și de reprezentanții diverselor instituții de stat (Pentru neam și țară f.a., 160-162).

Spre finele anului 1924 Societatea „Ocrotirea orfanilor din război” era „deplin organizată în toate regiunile Țării” și avea „filiale în toate județele, fără nici o excepție”. La vremea respectivă ea dispunea de 73 de filiale (Pentru neam și țară f.a., 163) și 102 de orfelinate (dintre care: 3 sanatorii, 4 mici spitale oftalmologice și o școală de îndreptare). În orfelinatele Asociației erau adăpostiți 10 316 de orfani (5934 de băieți, 3017 fete, iar alți 1365 de copii erau întreținuți în diferite școli) (Pentru neam și țară f.a., 165). În 1922, referitor la numărul orfanilor de război asistați de Societate, Alexandrina Cantacuzino, o cunoscută militantă feministă, președinta regionalei București, a declarat pentru ziarul „Îndreptarea” faptul că Asociația n-a ajutat efectiv „decât 15 000 de copii din 350 000; restul până la 50 000 înscriși la ajutor, primesc suma mizerabilă de 15 lei pe lună”. În cadrul aceluiași interviu, Alexandrina Cantacuzino o acuza pe Olga M. Sturdza de proastă gestio-

nare a resurselor Societății și favoritism. Asupra acestui conflict vom reveni mai târziu (Discursul 1922, 30).

O primă tentativă consemnată de a înființa o secție regională în Chișinău a Societății „Ocrotirea orfanilor din război” s-a consumat la 7 iunie 1918. În acest scop, generalul Ion Istrate¹, comandatul Corpului V Armată, a convocat elita intelectuală a urbei în Sala Eparhială (Casa arhiepiscopului Serafim) a orașului. S-a constatat însă lipsă de cvorum, iar cei prezenți au hotărât formarea unei comisii de inițiativă pentru a organiza o nouă întâlnire în care să „poată lua parte cât mai multe persoane de seamă și cu dorință de a lucra pentru Societate”. Comitetul era alcătuit din: Alexandrina Istrati (Istrate)² în calitate de președintă, episcopul Dionisie Erhan, arhimandritul Gurie Grosu, rabinul Leib Zirelsohn, primarul orașului Chișinău Alexandr Schmidt, Elena Alistar, generalul Paul Angelescu și colonelul Ion Livezeanu³.

Din 25 iunie 1918 datează procesul-verbal nr. 1 al Societății în care se menționează faptul că membrii Asociației, s-au întrunit în aceeași Sală Eparhială și au ales în unanimitate conducerea regionalei Chișinău a Societății „Ocrotirea orfanilor din război”. Episcopul Hușilor Nicodim Munteanu, desemnat temporar locțiitor de arhiepiscop al Chișinăului și Hotinului a devenit președinte de onoare al Asociației, Alexandrina Istrati – președintă, Elena Lusgin (Hélène Lusguine) și Vasile Anghel – vicepreședinți, preotul Teodor Petrovici – casier, iar Elena Alistar – secretară. Din comitetul director mai făceau parte: Nadejda Bottezatu (Nadine Bottezat), Eugenia Cerchez (Tcherkess), Maria Doliva-Dobrovolski, Sofia Russo, Natalia Herța, Anna Siținski, arhimandritul Gurie Grosu, Paul Gore și Ioan Pelivan. Procesul-verbal este întărit prin 33 de semnături ale membrilor fondatori⁴.

Principalele direcții de activitate a Asociației au fost: implicarea în administrarea orfelinatului preoțesc din Chișinău, crearea filialelor regionale în Basarabia, colectarea prin diverse manifestări culturale sau subscripții publice a resurselor materiale necesare pentru întreținerea orfanilor de război, menținerea unei legături vii cu centra-

¹ În original - Istrati.

² Probabil soția generalului Ion Istrate, deoarece figurează în unele documente ca: „Doamna general Alexandrina Istrati”.

³ ANRM, F. 1410, inv. 1, d. 1, f. 1.

⁴ ANRM, F. 1410, inv. 1, d. 1, f. 2.

la Societății „Ocrotirea orfanilor din război” din Iași.

Pentru a putea veni în sprijinul copiilor orfani nu doar din Chișinău și împrejurimi dar și din toată provincia, Societatea decide la 1 iulie 1918 de „a interveni pe lângă comandanții brigăzilor din cuprinsul Basarabiei ca D-lor să formeze în județe filiale ale Societății”⁵. De asemenea, prin înființarea filialelor se mai urmărea „facerea statisticii orfanilor din întreaga Basarabie”⁶. La sfârșitul luni iulie a aceluiași an președinta Asociației, Alexandrina Istrati, a întreprins câteva călătorii în ținut pentru a promova cauza Societății și a-i crea filiale⁷. Rezultatul nu s-a lăsat așteptat. La 8 august 1918 comitetul regionalei era înștiințat de faptul că generalul Scarlat Panaitescu, comandantul garnizoanei Cetatea Albă, „a hotărât convocarea unei adunări generale a oamenilor cu dare de mână pentru a pune bazele unei filiale”. Membrii comitetului mai erau informați „despre o clădire a fostei Crucei Roșii Ruse care astăzi nu are stăpân și este râvnită de toate autoritățile dar care ar putea servi de orfelinat pentru orfani.” Inițiativa generalului a primit girul Asociației⁸. Exemplul generalului Panaitescu a fost urmat și de generalul Stan Poetaș, care a înființat o filială a Societății la Soroca⁹. La mijlocul lunii august este fondată o filială a Societății în orașul Orhei¹⁰. Cea mai mare și potentă financiar filială a regionalei s-a dovedit a fi secția din Cetatea Albă. Între 27 octombrie 1918 și 31 martie 1919, filiala a „încasat suma de lei 178 437,69 și ruble 90 967,25 cheltuindu-se în același timp, cu acte depuse în regulă, cu întreținerea Orfelinatului și ajutoare la domiciliu lei 70 327,90 și ruble 56 634,50”¹¹. Suma rămasă a fost transferată în bugetul filialei pe anul 1919-1920, constituind 232 790 de mii de lei. Numărul membrilor înscriși în această filială se ridică la 6986 de persoane¹². Este de presupus că majoritatea membrilor erau militari în termen, care s-au înscris *volens nolens* în Asociație „la sugestia” superiorilor. Prin cotizațiile lor s-a creat filialele o situație financiară bună și s-a putut da copiilor orfani din zonă îngrijirea corespunzătoare. Comitetul director din Chișinău

nu dispunea de „pârghiile” militarilor, așa că la 13 noiembrie 1919 numărul membrilor înregistrați „nu atinge nici 100”, iar mulți dintre ei „n’au achitat cotizațiile”¹³. Situația s-a îmbunătățit la 9 februarie 1920, când a fost aprobată „intrarea în Societate a 646 membrii noi”¹⁴.

Din primele zile ale activității sale, regionala Chișinău a Societății „Ocrotirea orfanilor din război”, a luat sub patronajul său orfelinatul preoțesc din Chișinău. Așezământul a fost fondat atât din bani publici cât și din resursele financiare ale clerului ortodox basarabean. Instituția se afla într-o ipostază incertă. Orfelinatul avea o administrație proprie, mixtă, formată atât din laici cât și din clerici. Însă sarcina gestionării lui îi revenea în mare parte autorităților ecleziastice. Se produceau dese interferențe și desincronizări între comitetul director al Societății și cel al orfelinatului, generându-se neînțelegeri și dublări de atribuții¹⁵. Autoritățile bisericești, nedispunând de banii necesari pentru asigurarea unei bune funcționări a instituției¹⁶, au oferit-o la 22 august 1918 conducerii Societății¹⁷. Chestiunea administrării orfelinatului a fost parțial lămurită abia la 7 decembrie 1918 când arhiepiscopul Nicodim Munteanu a declarat că își menține decizia din 1 septembrie 1918 de a trece orfelinatul sub administrarea Societății, precizând că „după ajungerea celui din urmă orfan la majorat, averea întregă [a orfelinatului, n.n. - M.I.] va trece la fondul Bisericii Basarabene”. În cadrul orfelinatului mai activa și o grădiniță de copii care trecea și ea sub tutela Asociației¹⁸. Aflat în gestiunea Societății, orfelinatul va purta denumirea de „Regina Maria”.

Asigurarea orfelinatului cu alimente s-a dovedit a fi cea mai stringentă problemă. S-a estimat că era nevoie de circa 500 000 de lei pentru a garanta hrana copiilor. Evident, suma nu putea fi acoperită în totalitate din bugetul Societății¹⁹, care trăia din cotizațiile membrilor, alocările centralei Societății „Ocrotirea orfanilor din război” din Iași, și donațiile persoanelor particulare sau cele ale instituțiilor publice. Spre exemplu, pentru anul

⁵ ANRM, F. 1410, inv. 1, d. 1, f. 4.

⁶ ANRM, F. 1410, inv. 1, d. 1, f. 5.

⁷ ANRM, F. 1410, inv. 1, d. 1, f. 8.

⁸ ANRM, F. 1410, inv. 1, d. 1, f. 13.

⁹ ANRM, F. 1410, inv. 1, d. 1, f. 13 verso.

¹⁰ ANRM, F. 1410, inv. 1, d. 1, f. 14.

¹¹ ANRM, F. 1410, inv. 1, d. 1, f. 30.

¹² ANRM, F. 1410, inv. 1, d. 1, f. 30 verso.

¹³ ANRM, F. 1410, inv. 1, d. 1, f. 30 verso.

¹⁴ ANRM, F. 1410, inv. 1, d. 1, f. 34.

¹⁵ ANRM, F. 1410, inv. 1, d. 1, f. 6. Vezi și ANRM, F. 1410, inv. 1, d. 1, f. 23 verso-24.

¹⁶ ANRM, F. 1410, inv. 1, d. 1, f. 19. Vezi și ANRM, F. 1410, inv. 1, d. 1, f. 5.

¹⁷ ANRM, F. 1410, inv. 1, d. 1, f. 14.

¹⁸ ANRM, F. 1410, inv. 1, d. 1, f. 19-19 verso.

¹⁹ ANRM, F. 1410, inv. 1, d. 1, f. 3 verso.

1919-1920 regionala dispunea de 542 500 de lei „la venituri și tot atât la cheltuieli”²⁰. Cu toate acestea, Societatea făcea tot ce-i stătea în putință pentru a oferi orfanilor de război condiții decente de trai. Conducerea Asociației a intervenit la comandamentul Corpului V Armată pentru a primi permisiunea de a achiziționa pâine din județe²¹, obținând totodată, de la primăria orașului Chișinău, prelungirea termenului de plată a pâinii livrate așezământului pe lunile mai și iunie 1918²². Situația administrativă și alimentară a orfelinatu- lui începe să se amelioreze treptat, odată cu clarificarea statutului juridic al instituției. Intrat sub administrarea directă a Societății, orfelinatul este reorganizat. La 3 ianuarie 1919 se aprobă organigrama orfelinatu- lui, care pe lângă corpul didactic, dispunea de: un contabil, un administrator de moșie, un doctor, o infirmieră, patruzeci de surori, doi oameni de serviciu, doi meșteri cizmari și un mecanic. Remunerarea angajaților varia de la 4 lei pe lună pentru surori până la 500 de lei lunar plătiți unui inginer agronom care urma să gestioneze averea funciară a instituției. În medie, salariile se situau între 150 și 240 de lei. În aceeași ședință a fost stabilit meniul cotidian al orfelinatu- lui. În zilele „de carne” rațiile la gustare alcătuiau: 150 gr. de pâine, 16 gr. de zahăr, ceai sau 10 gr. de surogat; la dejun: 200 gr. de pâine, 130 gr. de carne, 100 gr. de legume, 10 gr. de ceapă, 10 gr. de sare, 1 buc. de alte zarzavaturi; seara: 200 gr. de mălai, 100 gr. de supă de legume (din cartofi sau fasole) sau 60 gr. de varză. În zilele de post se dădea la gustare: 150 gr. de pâine, ceai, 16 gr. de zahăr; la dejun: 200 gr. de pâine sau mălai, 100 gr. de fasole (de cartofi sau varză), 50 gr. de crupe, 30 gr. de ulei, 10 gr. de sare, 10 gr. de ceapă; seara: 200 gr. de mămligă sau pâine, 100 gr. de supă de cartofi. Se mai specifica următoarele: „[c]arne se va da de 3 ori pe săptămână iar de două ori – seara – se va da ceai cu pâine sau compot de prune sau mere cu pâine. Când se va da brânză cu mămligă – ca singură mâncare seara – brânza va fi în cantitate de 60 de grame”²³. Un meniu relativ bun pentru vremurile de după război. La etapa actuală a cercetării noastre nu putem spune cu siguranță dacă acest meniu a fost respectat în permanentă.

²⁰ ANRM, F. 1410, inv. 1, dos. 1, f. 34.

²¹ ANRM, F. 1410, inv. 1, d. 1, f. 3 verso. Vezi și ANRM, F. 1410, inv. 1, d. 1, f. 17.

²² ANRM, F. 1410, inv. 1, d. 1, f. 5 verso.

²³ ANRM, F. 1410, inv. 1, d. 1, f. 21 verso-22.

În ciuda strădaniilor depuse atât de secretara Asociației, Elena Alistar, doctor de meserie, cât și de medicii Mironescu și Dinulescu, starea de sănătate a copiilor din internat, periodic, se înrăutățea. La 13 februarie 1920 se semnalau în orfelinat 30 de cazuri de pojar, ce-i drept fără gravitate. Boala însă, putea cuprinde întreaga instituție. Alți 50 de copii erau afectați de tricofiție, o maladie contagioasă care provocă căderea părului și formarea pe piele de cruste și plăci. S-a hotărât să se organizeze un izolator temporar în incinta orfelinatu- lui și să se facă apel la generalul Ioan Popovici, comandatul trupelor din Basarabia, pentru a obține un local corespunzător situației create. Un efort lăudabil pentru întreținerea stării de sănătate a orfanilor de război l-a făcut doctorul maior Dinulescu, șeful Spitalului Oftalmologic, care a fost „dispus a lua la spital toți copiii bolnavi de ochi pentru a-i vindeca”²⁴. În toamna anului 1919 doctorul maior Dinulescu a mai îngrijit gratuit sănătatea copiilor din orfelinatul „Regina Maria”²⁵.

Din păcate, orfelinatul mai suferea și din cauza incompetenței și iresponsabilității unor persoane implicate în administrarea Societății și implicit a așezământului. La 22 decembrie 1918, comitetu- lui director al Asociației era înștiințat că, preotul Teodor Petrovici, casierul Societății și administratorul orfelinatu- lui, având permisiunea necesară, a ridicat „pentru orfelinat suma de lei zece mii ce avea disponibili pentru hrana copiilor”, însă nu a plătit pâinea furnizată și nici n-a depus banii în casieria instituției. Se cereau explicații²⁶. În următoarea ședință, avută loc la 3 ianuarie 1919, fiind de față și preotul Teodor Petrovici, comite- tul a dezaprobat comportamentul casierului care a justificat cheltuirea celor 10 mii de lei prin realizarea unor lucrări la via de pe domeniul orfelinatu- lui. Conducerea Asociației a decis să ceară de la comandamentul Corpului V Armată un ofițer de geniu, în calitate de expert, pentru a evalua lucrările de întreținere a viei, decretând că „nici o sumă și de către nimeni nu poate fi cheltuită de cât în urma aprobării întregului comitet”. Preotul trebuia să dea „cenzorilor socoteala cheltuirii celor 10 mii de lei”²⁷. Zece zile mai târziu, vicepreședinta organizației, Natalia Herța, a remis lui C. Ionescu, directorul de studii și profesor la școala orfelinatu- lui, „o mapă cu acte justificative și suma

²⁴ ANRM, F. 1410, inv. 1, d. 1, f. 37-37 verso.

²⁵ ANRM, F. 1410, inv. 1, d. 1, f. 31.

²⁶ ANRM, F. 1410, inv. 1, d. 1, f. 21.

²⁷ ANRM, F. 1410, inv. 1, d. 1, f. 22 verso.

de 500 lei, predate ei de către Părintele Petrovici printr-un trimis special”²⁸. Trebuie să precizăm faptul că preotul Teodor Petrovici și intendentul orfelinatlui D. Sp. Popovici, alături de profesorul C. Ionescu au fost numiți încă din 7 decembrie 1918 în „comisiunea de predare” a internatului. Comisia trebuia să facă un inventar al tuturor bunurilor deținute de instituție pentru ca orfelinatul să poată trece din gestiunea autorităților ecleziastice în cea a Societății²⁹. Acest lucru însă, nu s-a făcut nici după două luni de la înființarea comisiei, deoarece cele două părți „nu s-au putut înțelege asupra datei executării acestei inventarieri”³⁰. Mai mult decât atât, la 1 ianuarie 1919, intendentul orfelinatlui D. Sp. Popovici, „a plecat din funcțiune [...] nepredând nimic și nimănui și fără ca comitetul să fi fost înștiințat la timp”. Gestul lui D. Sp. Popovici a fost urmat de preotul Teodor Petrovici, care la 5 februarie 1919, demisionează din funcția de casier al Societății³¹. Cu toate că în administrarea financiară a orfelinatlui și cea a comitetului „s-au făcut mari nereguli” preotul își păstra statutul de membru al Asociației³². Profesorului C. Ionescu, reproșându-i-se faptul că: „dirija toate afacerile atât a orfelinatlui, cât și a Societății” fără a consulta părerea comitetului regionalei, i se retrage delegația dată la 7 decembrie 1918³³, fiind exclus și din cadrul comitetului director³⁴. El rămânea însă director de studii și profesor la școala orfelinatlui³⁵, primind însărcinarea de a supraveghea „disciplina băeților”³⁶.

Din documentele de care dispunea nu reiese clar în ce mod s-a rezolvat chestiunea celor 10 mii de lei luați de către preotul Teodor Petrovici. Din 18 februarie 1919 casier al Societății a devenit Solomon Ciocârdel³⁷. Într-un proiect de proces-verbal, datat 13 ianuarie 1920, pe lângă altele se arată că, inspectorul financiar al Asociației, Solomon Ciocârdel, „sesizat de unele denunțuri” a întreprins o serie de cercetări la orfelinat. Acesta a obținut declarația furnizorului Feldman „cum că plătea mită intendentului p. D. Popovici, dintre care 300 lei pentru carne și între 500 și 1500 lei la toate ali-

mentele furnizate ca surplusuri la prețurile puse”. Situația dura din luna iulie 1919 „de când furnizorul a fost angajat”³⁸. Ceea ce ne face să credem că intendentul orfelinatlui, D. Sp. Popovici, și-a continuat activitatea și după 1 ianuarie 1919, dată la care, așa cum am arătat mai sus, și-a prezentat demisia. În proiectul de proces-verbal se mai menționa faptul că administratorul D. Sp. Popovici mai trebuia să restituie Societății 1700 de lei. Pentru toate cele săvârșite „intendentul Popovici se distitue din calitate de intendent iar toată afacerea se trimite parchetului”. Furnizorul Feldman „nu mai primește nici un ban până ce afacerea nu se lămurește”. Iar fostului casier al orfelinatlui, Octav Mihăilescu, „i se impută mare neglijență în serviciu, achitând sumele fără verificare de prețuri și fără a fi avizat un membru din comitet cel puțin”³⁹. Având în vedere gravitatea acuzațiilor aduse în acest proiect de proces-verbal, se impun unele precizări. Considerăm documentul „proiect de proces-verbal” deoarece el nu este semnat de nici un membru al regionalei Chișinău a Societății „Ocrotirea orfanilor din război”, nici chiar de Alexandrina Russo, delegată în calitate de președintă a Asociației pentru ședința din 13 ianuarie 1920, ținută la orfelinatul „Regina Maria”. Deși o bună parte din informațiile prezentate aici își găsesc suportul și în alte acte, cele referitoare la presupusele ilegalități ale intendentului D. Sp. Popovici, furnizorului Feldman și fostului casier Octav Mihăilescu nu se regăsesc în altă parte decât în proiectul de proces-verbal analizat. La adunarea generală a Societății, desfășurată o lună mai târziu, nu se amintește nimic despre acest caz⁴⁰.

La începutul anilor '20, Societatea a fost zguduită de un scandal de proporții. Printr-o hotărâre a Consiliului central al Asociației, la 6 februarie 1922 comitetul regionalei București a fost dizolvat. În 1921, comitetul regionalei Chișinău a avut o soartă identică. Alexandrina Cantacuzino califică aceste acțiuni drept ilegale. Într-un discurs ținut în cadrul congresului Societății „Ocrotirea orfanilor din război”, desfășurat la Iași în vara anului 1922, fosta președintă a regionalei București, arată că sub președinția ei, instituția înființase 25 de orfelinate și 12 filiale, unde erau îngrijiți peste 2000 de orfani; dispunea de 10 localuri proprii și un serviciu de asistență la domiciliu. Iar

²⁸ ANRM, F. 1410, inv. 1, d. 1, f. 24-24 verso.

²⁹ ANRM, F. 1410, inv. 1, d. 1, f. 19.

³⁰ ANRM, F. 1410, inv. 1, d. 1, f. 26 verso.

³¹ ANRM, F. 1410, inv. 1, d. 1, f. 26.

³² ANRM, F. 1410, inv. 1, d. 1, f. 27.

³³ ANRM, F. 1410, inv. 1, d. 1, f. 25-25 verso.

³⁴ ANRM, F. 1410, inv. 1, d. 1, f. 27.

³⁵ ANRM, F. 1410, inv. 1, d. 1, f. 25 verso.

³⁶ ANRM, F. 1410, inv. 1, d. 1, f. 27 verso.

³⁷ ANRM, F. 1410, inv. 1, d. 1, f. 27.

³⁸ ANRM, F. 1410, inv. 1, d. 1, f. 32.

³⁹ ANRM, F. 1410, inv. 1, d. 1, f. 32 verso.

⁴⁰ ANRM, F. 1410, inv. 1, d. 1, f. 34-35.

valoarea donațiilor atrase depășea suma de 8,7 milioane de lei. Răspunzând acuzațiilor conform cărora organul de conducere al regionalei a fost desființat din cauza unor nereguli, referența menționa: „Dacă neorândueli erau, evident că măsura disolvării nu era o sancțiune; cine poate concepe că neorândueli să se petreacă la o operă națională de atâta importanță, [...] asemenea lucruri nu pot fi nici în glumă tolerate” (Discursul 1922, 4). În opinia Alexandrinei Cantacuzino desființarea comitetului director al regionalei basarabene era o problemă „și mai misterioasă”. Referența nu înțelegea cum era posibil „[...] să lași un an și jumătate o țară nouă alipită ca Basarabia – fără comitet pentru că nu poți găsi nici un suflet curat basarabean care să-ți dea concursul?” (Discursul 1922, 11). Potrivit Alexandrinei Cantacuzino, vinovați de situația creată se făceau George Mârzescu, ministru al sănătății publice, muncii și ocrotirii sociale (26 aprilie 1922 - 30 octombrie 1923) și Olga M. Sturdza (Discursul 1922, 22-23). Conflictul a scos la iveală o realitate regretabilă a epocii și anume ingerința factorilor politici în activitatea societăților culturale și de binefacere, fapt care a adus mari deservicii României.

Totuși, au existat și oameni de bună-credință, care au sprijinit sub diverse forme activitatea regionalei basarabene. La începutul lunii iulie 1918, Corul Mitropolitan din Iași intenționa să dea „două concerte în Chișinău în folosul societății”, cerând concursul acesteia. Asociația a primit cu satisfacție propunerea și s-a angajat „a da anunțuri și a face reclame în jurnale locale.”⁴¹ Sumele colectate în urma concertelor din 8 și 9 iulie, susținute de Corul Mitropolitan din Iași, au fost vărsate în vistieria Societății la 25 iulie 1918. Tot atunci s-au predat 600 de lei proveniți „din serbarea dată de un grup de artiști în ziua de 23 iulie în grădina publică”⁴². Generoși s-au arătat a fi și militarii români. Batalionul 10 Vânători a donat regionalei 1000 de ruble⁴³. Iar generalul Leonte a oferit 500 de lei anual pentru orfanii din Rușești și Regus⁴⁴. Anume din rândul militarilor va fi ales un viitor președinte al regionalei, colonelul dr. Firu Constantinescu (Pentru neam și țară f.a.,

187). În aceeași zi, comitetul era informat despre faptul că, Asociației i-au mai fost puși la dispoziție 700 de lei⁴⁵. La 21 februarie 1920, Societatea a primit o donație de 30 000 de mii de lei, pentru care își exprima „călduroase mulțumiri”⁴⁶.

Asociația a beneficiat și de sprijinul autorităților civile și ecleziastice. La 7 decembrie 1918 se aducea la cunoștința membrilor decizia Directuratului de Instrucție de „a trecut în bugetul său plata a 2 învățătoare și o conducătoare a grădinei de copii ce funcționează la [...] orfelinat”. Directoratul de Interne mai oferea Societății 4000 de lei „rezultatul expoziției de astă vară”. La îndemnul mitropolitului Moldovei Pimen Georgescu s-au colectat 1000 de lei pentru orfanii de război din Basarabia. Iar la același apel, inițiat de arhimandritul Gurie Grosu, s-au strâns puțin peste 117 lei⁴⁷. La nici o lună distanță, centrala Societății „Ocrotirea orfanilor din război” din Iași a transferat regionalei Chișinău suma de 20 000 de mii de lei. În scurt timp, jumătate din acești bani au fost cheltuiți pentru acoperirea unor necesități stringente⁴⁸. La 11 februarie 1920 regionala delegea un membru pentru a ridica suma de 18 000 mii de lei alocată de către zemstva județului Chișinău, aflată în proces de dizolvare⁴⁹. Donația era făcută pentru a determina Societatea să ia sub aripa sa orfelinatul din s. Mereni, jud. Tighina, care se afla „într-o situație foarte rea”, copiii fiind prost hrăniți, „fără supraveghere, fără conducător” și cu o stare igienică necorespunzătoare⁵⁰.

Comitetul director al Asociației a avut și inițiative proprii de colectare a resurselor bănești necesare pentru buna funcționare a organizației. Pe lângă obișnuitele chete publice⁵¹, un proiect ingenios a fost crearea loteriei Societății, administrate de preotul Teodor Petrovici⁵². Reținem și intervenția pe lângă ministrul fără portofoliu (pentru Basarabia), Daniel Ciugureanu, în vederea obținerii unei subvenții lunare de zece mii de lei și schimbarea recipiselor „nevalabile din suma de 20 000 lei acordate orfelinatului din sumele provenite din amenzi”⁵³.

⁴¹ ANRM, F. 1410, inv. 1, d. 1, f. 4.

⁴² ANRM, F. 1410, inv. 1, d. 1, f. 8.

⁴³ ANRM, F. 1410, inv. 1, d. 1, f. 10.

⁴⁴ Se specifica faptul că în aceste localități s-au născut Ioan Pelivan și Gurie Grosu, la vremea respectivă locțiitor de arhiepiscop al Chișinăului și Hotinului. Doar că Ioan Pelivan s-a născut în s. Răzeni, jud. Lăpușna, iar Gurie Grosu în s. Nimoreni din același județ.

⁴⁵ ANRM, F. 1410, inv. 1, d. 1, f. 39.

⁴⁶ ANRM, F. 1410, inv. 1, d. 1, f. 40.

⁴⁷ ANRM, F. 1410, inv. 1, d. 1, f. 19 verso.

⁴⁸ ANRM, F. 1410, inv. 1, d. 1, f. 22.

⁴⁹ ANRM, F. 1410, inv. 1, d. 1, f. 36.

⁵⁰ ANRM, F. 1410, inv. 1, d. 1, f. 41.

⁵¹ ANRM, F. 1410, inv. 1, d. 1, f. 20 verso.

⁵² ANRM, F. 1410, inv. 1, d. 1, f. 30 verso.

⁵³ ANRM, F. 1410, inv. 1, d. 1, f. 24.

La rândul ei, Societatea acorda suportul necesar atât copiilor orfani, cât și persoanelor sau instituțiilor la întreținerea cărora se aflau. Spre exemplu, la 11 iulie 1918 o fost primită în internat o fetiță rămasă fără părinți din cauza bolșevicilor⁵⁴. Cereri de ajutor au mai venit din partea văduvelor de război Zinaida Grau și Zinaida Lozimskaia, care rămaseră cu trei și respectiv patru copii. Asociația și-a luat angajamentul de a le ajuta în măsura posibilităților, doar după cercetarea stării lor materiale⁵⁵. Atelierul de industrie mică din Chișinău solicita la 21 februarie 1919 „să se accepte în orfelinatul comitetului, orfanii Olga, Ioan, Toader și Elisabeta Vrabie și declară că în schimb e gata să primească la cursurile Atelierului copii din orfelinat.” Tot atunci, se analiza cererea Anei Cricova, din comuna Strășeni, jud. Chișinău, care dorea să înfieze un copil⁵⁶. La 19 februarie 1920 mama orfanei Calmățur a primit o pensie din partea regionalei. La vremea respectivă Societatea discuta oportunitatea acordării asistenței la domiciliu, precum și crearea unor cantine „unde orfanii să primească hrană zilnică în natură”⁵⁷. Inițiativele au fost puse în practică, astfel încât până în 1924, 208 873 de orfani din toată România au fost asistați în familii, primind „diferite sume de bani, alimente, îmbrăcăminte, burse școlare, cărți, rechizite pentru învățământ”. În Basarabia de acest ajutor au beneficiat 9 190 de copii (Pentru neam și țară f.a., 182). S-au depus eforturi pentru soluționarea statutului juridic și rezolvarea problemei moștenirii averii familiale de către orfani. Mai mult decât atât, la nivel de țară „s-au instituit 119 640 de tutele”. În Basarabia, cu suportul Societății, au fost luați sub tutelă 19 462 de copii (Pentru neam și țară f.a., 183). Către finele anul 1924 regionala Chișinău avea în gestiune 8 orfelinate, cu 784 de copii (430 de băieți și 354 de fete) (Pentru neam și țară f.a., 165). Prezentăm mai jos o trecere în revistă a așezămintele conduse de Asociație: orfelinate de fete – „Principesa Elisabeta” din jud. Cetatea Albă, „Regina Maria” din Chișinău; orfelinate de băieți – „Regina Maria” din jud. Cahul, „Ștefan cel Mare” din jud. Bălți, „Principele Mihai” din jud. Tighina, „Regele Ferdinand I” din Chișinău și orfelinatul „Olga M. Sturdza” din jud. Tighina. La Cetatea Albă activa o școală inferioară de meserii

„General Poetaș”. Sanatoriile „Gh. Eremiev” din Budachi, județul Cetatea Albă și „Triaj” din Chișinău erau administrate de către Consiliu central al Societății (Pentru neam și țară f.a., 117 et passim).

Învățământul din aceste orfelinate era puternic înclinat spre partea practică. Se pune accent pe științele agricole, tehnice, și arta menajului. Astfel încât, la atingerea maturității orfanii să-și poată găsi mai ușor un loc de muncă, fapt care le facilita integrarea în societate. Consiliul central al Asociației sublinia că: „[...]în instrucțiunea practică a băieților, predomină cultura pământului și meseriile; în instrucțiunea practică a fetelor, o parte principală ocupă menajul și îndeletnicirile casnice, utile vieții de familie.” Copiii cu performanțe deosebite erau îndrumați către școli mai înalte (Pentru neam și țară f.a., 170). Munca dascărilor și a membrilor regionalei basarabene a dat roade frumoase. Sper exemplu, la „Expoziția agricolă viticolă și de industrie casnică a Moldovei întregite”, ținută la Iași între 23 septembrie și 30 octombrie 1923, orfelinatele „Ecaterina Teodoroiu” din Ungheni⁵⁸ și „Regina Maria” din Chișinău au fost distinse cu medalii de aur. De o medalie de argint s-a învrednicit orfelinatul „Regele Ferdinand I”. În același an, așezământul a primit și o medalie de bronz în cadrul „Expoziției de animale de prăsilă și produsele lor”, desfășurată în jud. Iași (Pentru neam și țară f.a., 193-197).

În anul 1934, constatându-se faptul că toți orfanii întreținuți de Asociație au atins majoratul și sunt capabili să se integreze în viața comunitară, Societatea „Ocrotirea orfanilor din război” se autodizolvă, iar toate imobilele sale⁵⁹ sunt transferate către Epitropia Institutelor Școlare „Gheorghe Mârzescu” (Pârnu 2006).

⁵⁴ ANRM, F. 1410, inv. 1, d. 1, f. 7 verso.

⁵⁵ ANRM, F. 1410, inv. 1, d. 1, f. 14 verso.

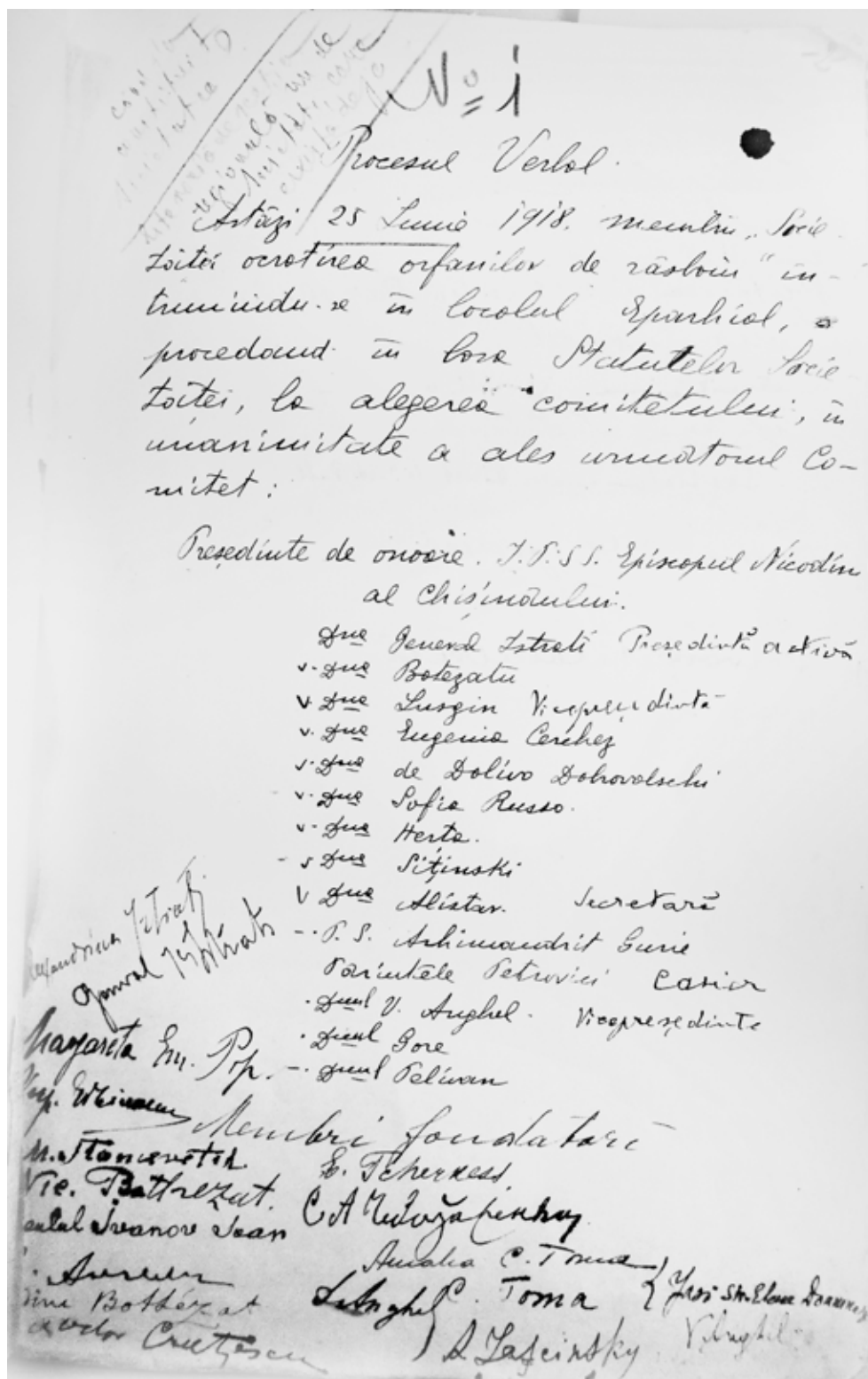
⁵⁶ ANRM, F. 1410, inv. 1, d. 1, f. 27 verso-28.

⁵⁷ ANRM, F. 1410, inv. 1, d. 1, f. 39 verso.

⁵⁸ În perioada interbelică localitatea Ungheni intra în componența județului Iași. În cadrul orfelinatului funcționa și o școală de horticultură.

⁵⁹ În 1926 Societatea avea în posesie 42 de imobile, valorând 63 de milioane de lei. Prețul bunurilor inventariate se ridica la suma de 36 milioane de lei (Baulescu 1926, 1).

**1. Procese-verbale ale ședințelor „Ocrotirea orfanilor din război”.
Comitetul regional Chișinău.**

a. Procesul-verbal de constituire a comitetului regional Chișinău al Societății „Ocrotirea orfanilor din război” (ANRM, F. 1410, inv. 1, d. 1, f. 2).

Elena Colonel Boteșan
Caterina Istrati
Colonel Anghel Constantin
Colonel Iacob
Ioan Gh. Pelivan
Econ. Său P. Gincoc
Protoiereul Constantin Parfenie
Măria Siminel
Căpitan Grillo
Căpitan I. Istrati
A. Seclia - ajutor. Direct. de Inst. Publ.
Doctor Elena Alster
Major D. Popovici
General Tabă
Varvara Niculescu

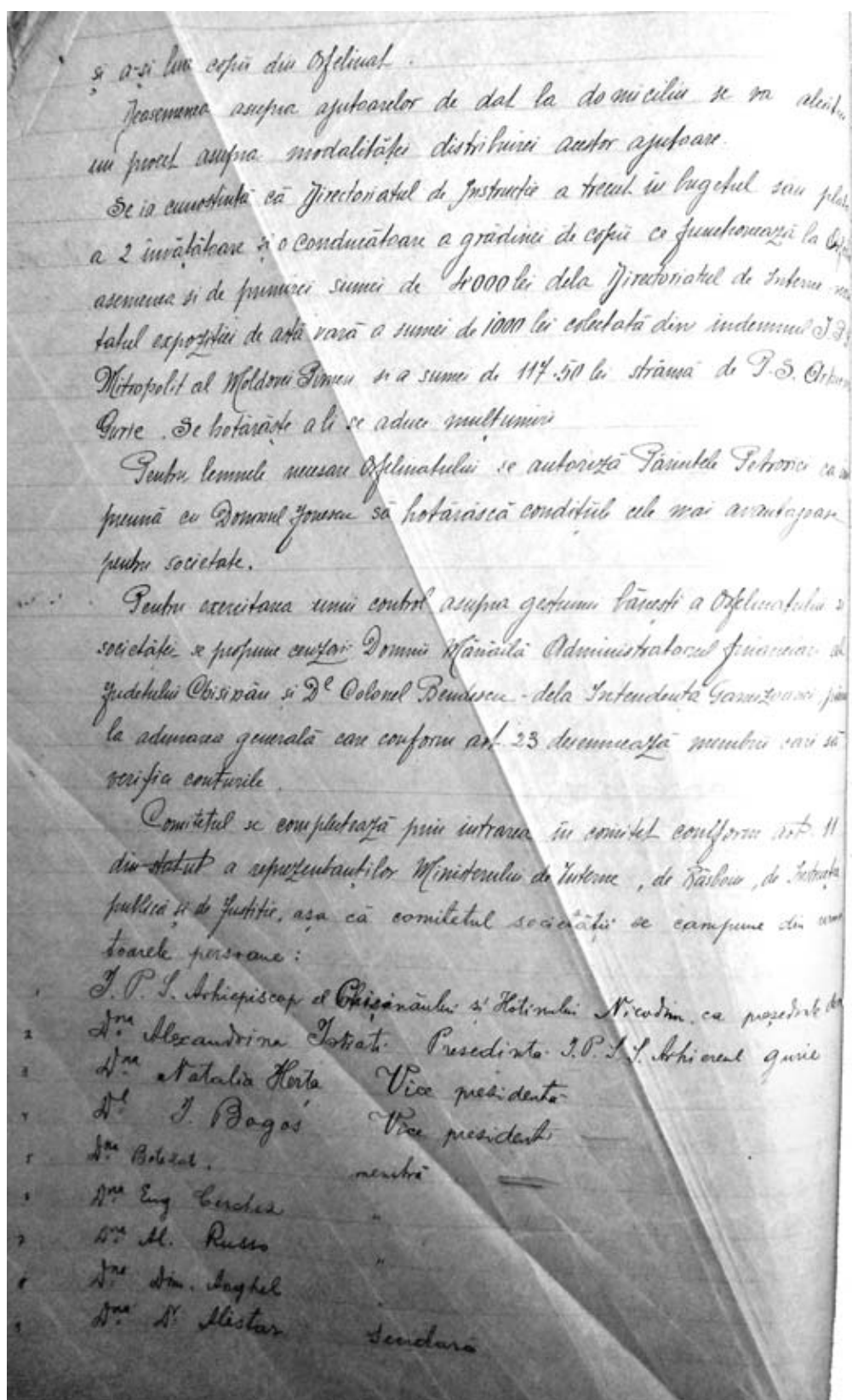
b. Procesul-verbal de constituire a comitetului regional Chișinău al Societății „Ocrotirea orfanilor din război”. Semnăturile membrilor fondatori (ANRM, F. 1410, inv. 1, d. 1, f. 2v).

19/10

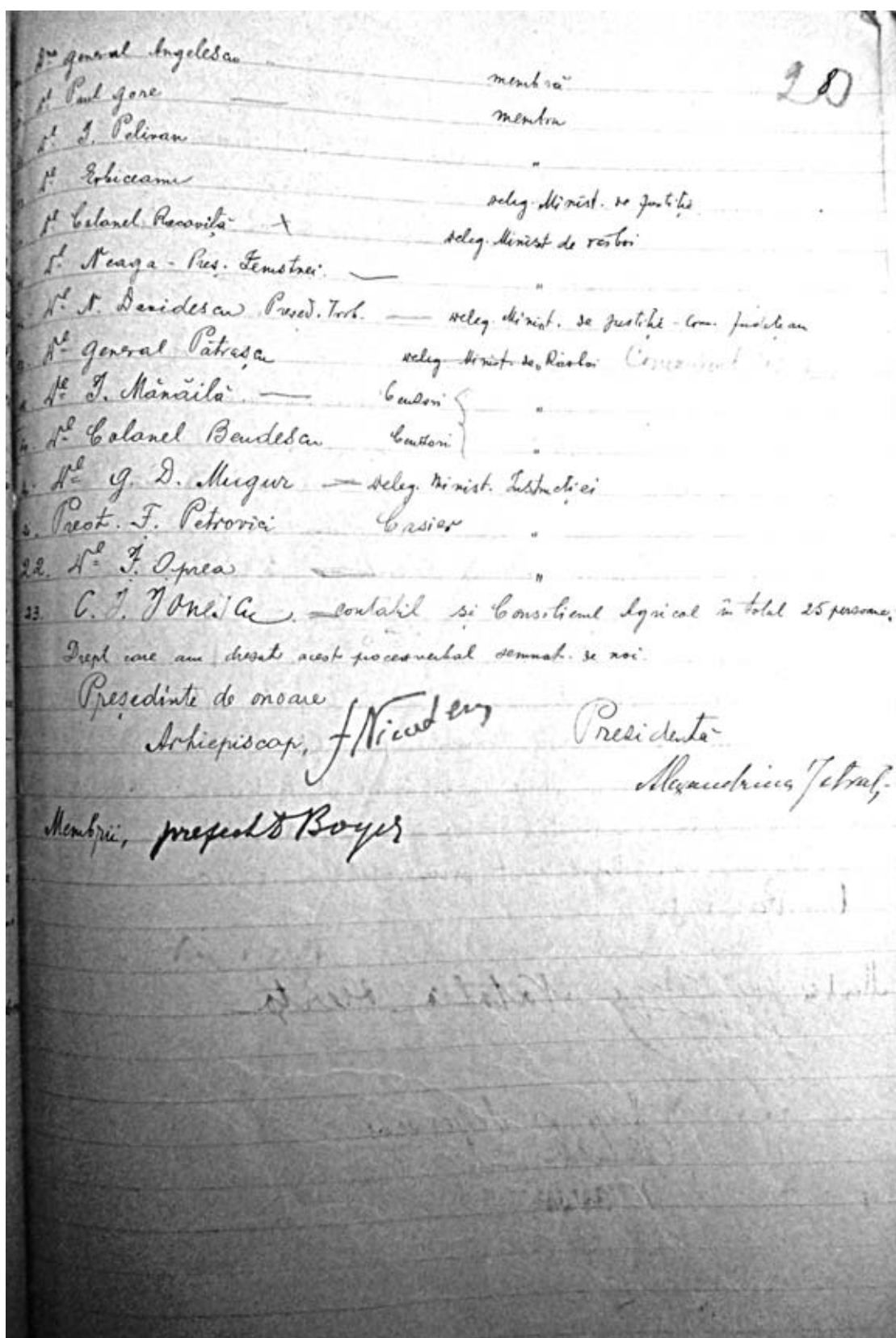
Proces verbal. N° 12

Comitetul din 7 decembrie 1918. Au participat la ședință:
 Arhiepiscopul Nicodim al Olteniței și Hotinului, Președintele comitei
 general Istrati, Președintele societății, D^{na} G. Anghel, D^{na} Botzatu,
 D^{na} Russo, D^{na} Carbițaru, Președintele C. Petrovi, D^{na} Prefect Șogor și C. I. Ionescu.
 Ședința se deschide la ora 11.30 sub președinția Doamnei General Istrati.
 După ce se face o expunere asupra funcționării orfelinului în urma lucrărilor
 sub îngrijirea societății, având în legătură cu unele păreri și au avut loc
 la Congresul bisericar cerând în același timp să se lămurească care este rolul
 societății în conducerea acestui orfelin.
 I. P. S. Do declară că menține dispoziția luată la 1 Sept. 1918 asupra funcționării
 orfelinului asupra societății și întreabă pe Președintele Petrovi reprezentantul real
 în comitet pentru dacă are mijloace pentru întreținerea orfelinului. P. Petrovi
 este de părere că această întrebare este bine venită pentru că Orfelinul fiind înființat
 cu bani publici și o creație a Arhiepiscopului, I. P. S. Do este în drept să
 deruleze și să exercite cu control asupra Orfelinului așa cum va orădi de experiență.
 Președintele Petrovi declară că nu are mijloace de a întreține Orfelinul nici departe
 de suma așteptată de I. P. S. Do hotărâște ca orfelinul să treacă definitiv
 asupra Societății - comitetul de decizie fiind distorsionat; actele de proprietate vor fi
 scrise și se va stabili modalitatea, prin care venitul acestor proprietăți poate servi
 Orfelinului. I. P. S. Do lămurite că după ajungerea celui din urmă orfan la majorat,
 acesta întreaga sa avere la fondul Bisericii Bisericii. De nume în comitetul de
 judecătoare: Președintele Petrovi și D. D. Sp. Popovici, iar în cea de primă Doamnă
 Doamnă se va fi făcut în 3 exemplare din care unul va fi trimis I. P. S. Do al
 timp, al 2° la Centrul Său, iar al 3° se va păstra în arhiva Orfelinului la act.
 Doamnelor din comitet și au luat sarcina de a supraveghea munca orfelinului,
 urmându-l cât de des și intervenindu-se de viața copiilor. Pentru serbarea și
 pentru Crăciun, Doamnelor sau hotărâre să edicteze de pe la magazine și
 pentru a se ocupa de orfanii în special D^{na} Botzatu, Russo și Anghel să se
 ocupe de orfanii în special și să se ocupe de orfanii în special și să se ocupe de orfanii în special.

c. Procesul-verbal al ședinței comitetului regional Chișinău al Societății „Ocrotirea orfanilor din război” din 7 decembrie 1918. Arhiepiscopul Nicodim Munteanu înștiințează Asociația că își menține decizia de a trece în gestiunea Societății orfelinul preoțesc. Profesorul C. Ionescu, preotul Teodor Petrovici și intendentul orfelinului D. Sp. Popovici sunt numiți în comisia pentru inventarierea și predarea bunurilor instituției (ANRM, F. 1410, inv. 1, d. 1, f. 19).

d. În cadrul aceleiași ședințe, se aducea la cunoștința membrilor regionale hotărârea Directoratul de Instrucție de a-și asuma plata a două învățătoare și administratoarei grădiniței de copii de pe lângă orfelinat. Directoratul de Interne donează Societății 4000 de lei, iar clerul ortodox pune la dispoziția Asociației suma de 117,50 de lei. Sunt propuși doi cenzori și noi membri în componența comitetului director (ANRM, F. 1410, inv. 1, d. 1, f. 19v).

e. Componența comitetului regional Chișinău al Societății „Ocrotirea orfanilor din război” la 7 decembrie 1918 (ANRM, F. 1410, inv. 1, d. 1, f. 20).

2. Orfelinatele „Ocrotirea orfanilor din război”. Comitetul Regional Chișinău.

a. Orfelinatul de fete „Principesa Elisabeta” din jud. Cetatea Albă (Pentru neam și țară f.a., 117).

b. Orfelinatul de băieți „Regina Maria” din jud. Cahul (Pentru neam și țară f.a., 118).

c. Orfelinatul de băieți „Ștefan cel Mare” din jud. Bălți (Pentru neam și țară f.a., 119).

e. Orfelinatul de băieți „Ferdinand I” din Chișinău (Pentru neam și țară f.a., 154).

d. Orfelinatul de băieți „Principele Mihai” din jud. Tighina (Pentru neam și țară f.a., 120).

f. Copiii orfelinatlui „Olga M. Sturdza” din jud. Tighina (Pentru neam și țară f.a., 146).

3. Harta organizării Societății „Ocrotirea orfanilor din război” (1917-1924)
(Pentru neam și țară f.a., 198).

Bibliografie

- Baiulescu 1926:** M. Baiulescu, *Societatea Ocrotirea orfanilor din război. Opt ani de activitate. Cultura Poporului*, 144, 18 ianuarie 1926.
- Discursul 1922:** A. Gr. Cantacuzino, *Discursul d-nei Alexandrina Gr. Cantacuzino la Congresul Societății „Ocrot. orfanilor din războiu”, ținut la Iași în ziua de 25 iunie 1922 (București 1922)*.
- Istoria românilor 2003:** *Istoria românilor*, vol. VII, tom. II (coord. Gh. Platon) *De la Independență la Marea Unire (1878-1918)* (București 2003).
- Pârvu 2006:** A. Pârvu, *Întâia datorie a unei nații este recunoștința. Jurnalul Național*, 12 ianuarie 2006. <http://jurnalul.ro/timp-liber/casa/intaia-datorie-a-unei-natii-este-recunostinta-30286.html>.
- Pentru neam și țară f.a.:** *Pentru neam și țară. Societatea ocrotirea orfanilor din război 1916-1924* (Oradea, f.a.).
- Purici 2012:** Șt. Purici, *Istoria Basarabiei* (București 2012).

The Society for the Protection of War Orphans. The Chișinău Regional Committee (1918-1924)

Abstract

After the First World War, in addition to the numerous human and material losses suffered, Romania registered over 360.000 orphans of war. In Bessarabia, 24,142 children remained without one or both parents. Providing for their care and education proved to be a difficult task for the national institutions and charity societies. Among the most influential non-governmental organizations of the time that assumed the noble mission of guardianship these orphans, was the Society for the Protection of War Orphans. This study analyzes the evolution of the Chișinău Regional Committee of the Society for the Protection of War Orphans in the first six years of activity.

List of Annexes:

- Annex 1. Minutes of the meetings of the Chișinău Regional Committee of the Society for the Protection of War Orphans.
- Minutes on the establishment of the Chișinău Regional Committee of the Society for the Protection of War Orphans.
 - Minutes on the establishment of the Chișinău Regional Committee of the Society for the Protection of War Orphans. Signatures of the founding members.
 - Minutes of the meetings of the Chișinău Regional Committee of the Society for the Protection of War Orphans from December 7, 1918. The Archbishop Nicodim Munteanu notifies the association about upholding the decision on the transfer of the diocesan orphanage to the Society. The teacher C. Ionescu, priest Theodore Petrovici and orphanage intendant D.S. Popovici are appointed to the commission for inventory and transfer of the institution's property.
 - At the same meeting, the members are informed about the decision of the Directorate-General for Education to cover the payment of two teachers and one manager for the administration of the kindergarten belonging to the orphanage. The Directorate-General of Internal Affairs donates to the Society 4,000 lei. The Orthodox clergy puts at the disposal of the association 1117,50 lei. Two censors and new members are proposed for the steering committee.
 - Members of the Chișinău Regional Committee of the Society for the Protection of War Orphans on December 7, 1918.
- Annex 2. The orphanages administrated by the Chișinău Regional Committee of the Society for the Protection of War Orphans.
- The orphanage for girls „Princess Elisabeth” in Cetatea Albă County.
 - The orphanage for boys „Queen Marie of Romania” in Cahul County.
 - The orphanage for boys „Stefan the Great” in Bălți County.
 - The orphanage for boys „Prince Michael” in Tighina County.
 - The orphanage for boys „Ferdinand I” in Chișinău.
 - The children of the orphanage „Olga M. Sturdza” in Tighina County.
- Annex 3. The organizational structure of the Society for the Protection of War Orphans (1917-1924).

Общество по защите детей-сирот войны. Кишиневский региональный комитет (1918-1924 гг.)

Резюме

После I мировой войны, в дополнение к многочисленным человеческим и материальным потерям, в Румынии было зарегистрировано более 360 000 сирот войны. В Бессарабии 24 142 ребенка остались без одного или обоих родителей. Обеспечение их воспитания и образования оказалось трудной задачей для государственных учреждений и благотворительных обществ. Среди наиболее значительных неправительственных организаций того времени, которые взяли на себя благородную миссию по опеке сирот, было Общество по защите детей-сирот войны. Данное исследование анализирует развитие Кишиневского регионального комитета Общества по защите детей-сирот войны за первые шесть лет его деятельности.

Список приложений:

Приложение 1. Протоколы заседаний Кишиневского регионального комитета Общества по защите детей-сирот войны.

- a) Протокол об учреждении Кишиневского регионального комитета Общества по защите детей-сирот войны.
- b) Протокол об учреждении Кишиневского регионального комитета Общества по защите детей-сирот войны. Подписи членов-учредителей.
- c) Протокол заседания Кишиневского регионального комитета Общества по защите детей-сирот войны от 7 декабря 1918 года. Архиепископ Никодим Мунтяну уведомляет ассоциацию об оставлении в силе решения о передаче епархиального сиротского приюта в собственность общества. Профессор К. Ионеску, священник Теодор Петрович и интендант сиротского приюта Д. С. Попович назначаются в комиссию по инвентаризации и передаче имущества учреждения.
- d) На том же заседании члены регионального комитета информируются о решении Генеральной дирекции по образованию об обеспечении жалования двум учительницам и заведующей детским садом при сиротском приюте. Главное управление внутренних дел жертвует обществу 4000 леев. Православное духовенство предоставляет ассоциации сумму в размере 1117 леев 50 банов. Предлагаются кандидатуры двух ревизоров и новых членов в состав руководящего комитета.
- e) Состав Кишиневского регионального комитета Общества по защите детей-сирот войны на 7 декабря 1918 года.

Приложение 2. Приюты Кишиневского регионального комитета Общества по защите детей-сирот войны.

- a) Приют для девочек „Принцесса Елизавета” (Аккерманский уезд).
- b) Приют для мальчиков „Королева Мария” (Кагульский уезд).
- c) Приют для мальчиков „Штефан чел Маре” (Бельцкий уезд).
- d) Подопечные приюта для мальчиков „Принц Михай” (Бендерский уезд).
- e) Приют для мальчиков „Фердинанд I” в г. Кишинёве.
- f) Подопечные приюта „Ольга М. Стурдза” (Бендерский уезд).

Приложение 3. Организационная структура Общества по защите детей-сирот войны (1917-1924).

28.08.2013

Mihail Iliiev, Universitatea din Oradea, str. Universităţii, nr. 1, RO-410191 Oradea, România, e-mail: mihu_el@yahoo.com